

UOT 378

TƏHSİLİN KEYFİYYƏTİNİN İNFORMASIYA TEKNOLOGİYALARI ƏSASINDA İDARƏ OLUNMASI

Xəliqova Xəyalə Qəmbər qızı
xeyalexelilova2@gmail.com
Mingəçevir Dövlət Universiteti

Respublika təhsil sistemində gedən yeniləşmə, modernləşmə, hər şeydən əvvəl, təhsilin keyfiyyətinə təsir göstərməlidir. Modernləşmənin məqsədi müasir Azərbaycan cəmiyyətinin təhsil sistemi qarşısına qoyduğu tələblər yeni təhsil nəticələrinə adekvat olmalıdır. Hal-hazırda dünyada təhsilin keyfiyyətinin cəmiyyətin tələblərinə cavab verməsi məqsədilə müxtəlif təkliflər irəli sürülür və tətbiq edilir. Bu təkliflərin ana xətti təhsil keyfiyyətinin bir proses kimi, eyni zamanda onun nəticəsi kimi qəbul edilməsidir. Belə münasibət tələb edir ki, təhsil prosesinin keyfiyyətinə onun təşkili, təlim vasitə və metodlarının uyğunluğu, müəllimlərin kvalifikasiyası uyğun gəlməlidir. Ancaq bu, məqsədə çatmaq üçün heç də kifayət deyildir. Müasir dövrdə təhsilin nəticələri anlayışı son illərdə yeni məzmun kəsb etmişdir.

Təhsil müəssisələrimizdə uzun illər boyu tətbiq edilən və ölkəmizdə müvəffəqiyyətlə yüksək səviyyəli kadrlar hazırlanmasına yönəlmiş əvvəlki sistem bu gün artıq müasir tələblərə cavab vermir. Ona görə də yeni təhsil nəticələrinə nail olmaq üçün təhsil alanların müstəqil dərkətmə vərdişlərinə yiyələnməsi, praktiki fəalliyət vərdişlərinə malik olması müasir tələbata çevrilir. Təhsil prosesində başlıca məqsəd biliklərə yiyələnmə üsullarının mənimsənilməsi, yaradıcı potensialın inkişafı təlim prosesinin mərkəzində durmalıdır. İnkişaf etmiş ölkələrin apardıqları psixoloji-pedaqoji və didaktik tədqiqatlar informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının yüksək təlim metodikalarına malik olduğunu sübut etmişlər. İKT təlimin fərdiləşməsində şagirdlərin imkan və maraqlarını nəzərə alaraq, onların müstəqilliyinə, yaradıcı qabiliyyətlərinin inkişafına, yeni məlumat mənbələrindən istifadə etməyə imkan yaradır. Öyrənilən proseslərin və obyektlərin kompyuter vasitəsilə modelləşdirilməsinə xidmət edir. Beləliklə, təlim mühitinin yeniləşməsinə şərait yaradır.

Xarici ölkələrin təhsil sistemində təhsil-informasiya mühitinin yaradılması məqsədilə bir tərəfdən çoxlu sayda tədqiqatlar aparılır, digər tərəfdən tədqiqatlar təhsil müəssisələrində istifadə olunur. Bu tədqiqatlar zamanı təhsil mühiti subyekt və obyektlərə bölünür. Təhsil prosesinin

subyektləri müəllimlər və şagirdlərdirsə, obyektleri təlim vasitələri və təlim fəaliyyətinin alətləri, maddi baza və pedaqoji prosesin idarəetmə mexanizminin informasiya-kommunikasiya texnologiyalarıdır. Obyekt dedikdə isə informasiya daşıyıcıları, tədris daşıyıcıları, tədris hərəkətləri başa düşülür. Onlar mənimsənilibsə, subyektlər onları şüurlu şəkildə mənimsəyibsə, onda onlar tədris prosesində şəxsiyyətin məninin keyfiyyətinə, dünyagörüşünə, dəyərlər sisteminə, inam və səlahiyyətinə çevrilir.

Təhsilin keyfiyyətinin idarə olunmasına informasiya texnologiyalarının tətbiqi nə verir? Bildiyimiz kimi, təhsil müəssisəsində başlıca fəaliyyət sahəsi təhsilin məzmunu və məktəblinin özüdür. Məktəb nə qədər varsa, təhsilin məzmunu və keyfiyyəti diqqət mərkəzində olmuş, indi də hamını narahat edir. Ona görə də təhsil işçiləri çalışırlar ki, şagirdlər haqqında ətraflı və dərin məlumatlar əldə etsinlər. Ancaq təcrübə göstərir ki, biz nə qədər çalışırıqsa, bu mürəkkəb vəzifənin öhdəsindən çətinliklə gəlirik. Məhz bu zaman informasiya texnologiyaları, kompyuterlər məktəb rəhbərlərinə, müəllimlərə kömək edə bilər. Təhsilin keyfiyyəti haqqında əldə edilmiş informasiyaların obyektivliyi, operativliyi təmin edilmiş olar. Təhsildə keyfiyyət dedikdə, əldə edilmiş nəticənin qarşıya qoyulmuş məqsədə uyğun gəlməsi və məqsədin əldə edilməsi qaydaları haqqında düşünürük.

Təhsilin məqsədi. İntellektual tərbiyə baxımından təlim prosesinin məqsədi fənlərin məzmununu mənimsəməklə yanaşı, tədris edilən fənlərin köməyi ilə şəxsiyyətin fərdi intellektual imkanlarının genişlənməsi və dərinləşdirilməsidir.

Təhsilin məzmunu. Şagird intellektinin formalaşmasına çalışan məktəb kollektivi təhsilin məzmununu şagirdin tələbatlarına, onun imkanlarına uyğunlaşdırmalıdır.

Təlim metodlarının effektivlik kriteriyaları. Məktəblilərin intellektual səviyyəsinin, inkişafının müxtəlif tərəflərini və bilik, bacarıq, vərdişlərinin keyfiyyətlərinin formalaşmasının göstəriciləridir.

Müəllimin vəzifələri. Müəllimin vəzifələri dənənkilərdən ciddi şəkildə fərqlənir. Əgər keçmişdə müəllimin əsas vəzifəsi sosial təcrübənin şagirdə ötürülməsi idisə, bu gün artıq müəllim bu vəzifəyə hər bir şagirdin fərdi-intellektual inkişafının layihələşdirilməsinin həyata keçirilməsini də əlavə etməlidir. Bu şəraitdə informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından (İKT) təhsil müəssisələrinin idarə edilməsi üçün məlumatların əldə edilməsində istifadə olunmalıdır. Təcrübə göstərir ki,

bu yolla alınmış informasiyalar fərdi xarakter daşıyır, təlim prosesində hər bir uşağın irəliləyişini görməyə imkan yaradır. İKT-nin tətbiqi məktəbin idarə olunmasında yeni münasibət formalaşdırır. Əgər idarəetmə keçmişdə ancaq məktəb kollektivinin idarə olunması kimi başa düşülürdüsə, bu gün isə İKT-nin tətbiqi ona yeni məna kəsb etməyə imkan yaradır. Başqa sözlə, bu gün idarəetmədə şagirdlər təlim prosesinin istifadə olunmasında ön plana keçir. Bu zaman idarəetmənin subyektivi rəhbərlərlə yanaşı, həm də şagird və müəllimlərdir. Söz təlim prosesinin idarə olunmasından gedirsə, başqa sözlə, təlim prosesi idarəetmə obyektivi kimi qəbul edilirsə, onda qarşıya qoyulmuş məqsədə uyğun olaraq, obyektivi (prosesi) hazırkı vəziyyəti, onun xarakteristikası və inkişafı qarşıya qoyulmuş məqsədə yaxınlaşmalıdır. Təhsilin idarə olunmasına belə münasibətdən söz gedirsə, idarəetmənin ümumi strukturunda şagirdlərin tədris materiallarını və onlarda müəyyən intellektual keyfiyyətlərin formalaşmasının səviyyəsi ayrıca istiqamət kimi nəzərə alınmalıdır. Bu da imkan yaradır ki, şagirdlərin hər birinin şəxsi xüsusiyyətləri obyektiv qiymətləndirilsin, təhsil müəssisəsinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsinə belə münasibət xarici ölkələrin alimlərinin fikrincə, idarəetməyə hərtərəfli münasibət deməkdir. «Bu ideya məktəbin işinin və ya hər bir təhsil müəssisəsinin, hər şeydən əvvəl, onun əsas bölümünün tədris prosesinin imkanlarından maksimum istifadə olunmasının idarə olunmasıdır.

Qeyd etmək lazımdır ki, texnoloji yolla təlim prosesində uğurlu nəticə əldə etmiş müəllim imkan qazanır ki, həm öz yaradıcılığına, həm də şagirdlərin inkişafına daha artıq diqqət yetirsin. Təlim prosesinin texnoloji quruluşu müəyyən məqsədlərə ardıcıl istiqamətlənməlidir. Təbiidir ki, pedaqoji-psixoloji monitorinqlərin təhsil monitorinqinin ayrılmaz hissələri kimi istifadəsinə imkan yaradır. Bu da təhsilin keyfiyyətinə təsir etməyə bilməz.

Ədəbiyyat:

1. A.Mehrəbov. Azərbaycan təhsilinin müasir problemləri, Bakı, 2007
2. M.Mərdanov. R.Ağamalıyev, A.Mehrəbov, T.Qardaşov. Təhsil sistemində monitorinq və qiymətləndirmə, 2010
3. R. Məmmədzadə. təhsildə keyfiyyət aparıcı istiqamətlərdən biri kimi. Bakı, 2010.